

**Бозор иқтисодиёти широктида бизнес
режани ишлаб чиқиш**

Режа:

- Бизнес режалаштириш
- Бизнес режанинг мақсади
- Бизнес режанинг вазифалари

Бизнес-режа

- **Бизнес-режа** - бу хужжат, унда аниқ вазиятда бизнеснинг мохияти, бошланиш имконияти, давомийлиги ва унинг кенгайтирилиши акс этади.
- Бизнес-режа тадбиркор томонидан ишлаб чиқилади, агарда бошқа муаммолар бўйича маслахатлар керак бўлса, бу ишга бошқа соҳа мутахассислари жалб қилиниши мумкин.
- Одатда бундай режалар 3-5 йил муддәтга тузилади. Тадбиркорлик томонидан биринчи йилдаги олинадиган самара ойлар сайин батафсил, кейинги йили - тақвимлар бўйича, кейинчалик йил бўйича хисобланади.

Бизнес-режа вазифалари

- Биринчидан, фикрлашни жонлантиради,
- Иккинчидан, тадбиркорликни пухталики билан ўйлашга ва ўз ишини турли нуқтаи назардан тахлил қилишга, хақиқий имконият ва қийинчиликларни баҳолашга мажбур қилади.
- Учинчи вазифа - назорат. Қоғозда баён қилинган режа келгуси назоратларда ва эришилган натижаларни баҳолашда хар доим ишлатилиши мумкин. У корхона фаолиятини келгусида яхшилашга асос бўлиб хизмат қилади.
- Тўртинчи, асосий вазифа - жамғариш, У бошқа жисмоний ва юридик шахслардан пул маблағларни жалб қилишга имконият яратади. Бизнес-режа потенциал қарз берувчини, акционер, сармоядорни ҳамда истеъмолчини, таъминловчиларни ушбу корхона (ишбилармон) билан тижорат алоқаларида фойда олишга ишонтириши керак

Бизнес-режа вазифалари

- Бизнес-режа бозор эҳтиёжини инобатга олган холда фирманинг фаолиятини қисқа ва узок, муддатга мўлжаллаш, шунингдек зарурий ресурсларни олиш мақсадида тузилади. У тадбиркорга қуйидаги вазифаларни бажаришга, яъни:
- фирма фаолиятидаги аниқ йўналишни, мақсадли бозорлар ва у бозорларда фирманинг урнини аниқлашга;
- фирманинг қисқа ва узок муддатли мақсадини белгилаш ва уларни амалга ошириш тактикаси хамда стратегиясини ишлаб чиқишга, хар бир стратегия ижросини таъминловчи масъул, жавобгар шахсларни белгилашга;

Бизнес-режа вазифалари

- товар ва хизмат турларини танлаш ва истеъмолчиларга қилинадиган таклиф таркибини белгилашга, уларни ишлаб чиқариш ва сотишга сарфланадиган харажатларни баҳолашга;
- фирма мақсадши амалга ошириш учун мавжуд кадрлар салохиятининг ҳамда меҳнат мотивациясининг талаб даражада эканлигини баҳолашга;
- бозорни урганиш, реклама, сотишни рағбатлантириш, нарх-наво, сотиш шохобчалари ва хоказолар бўйича фирма маркетинги фаолияти таркибини аниқлашга;
- фирма мақсадини амалга оширишда мавжуд молиявий ва моддий ресурсларнинг мувофиқлигини баҳолашга;
- бизнес-режани бажаришга халакит берувчи, кўзда тутилмаган қийинчиликларни олдиндан кўра билишга ёрдам беради

Бизнес-режа вазифалари

- мавжуд ва янгитдан ташкил қилинадиган хусусий ва акциядор фирмаларга кредит олиш учун;
- давлат корхоналарни хусусийлаштириш бўйича таклифларни асослаш учун;
- янги фаолиятни бошлаш ва фирманинг бўлғуси йўналишини аниқлаш учун;
- четдан инвесторларни жалб қилиш учун;

Бизнес-режа вазифалари

- қўшма корхоналарни ташқил қилиш учун;
- буюртмачи ёки харидор билан йирик шартномани тузиш учун;
- янги малакали ходимларни ўз фирмангизга жалб қилиш учун;
- товарингизни ёки хизмат турларини четга чиқаришни асослаш ва хоказолар учун.

Фирма фаолиятини бизнес-режа воситасида режалаштириш қуйидаги афзалликларга эга

- фирма раҳбарларини фирма истиқболи билан шугулланишга мажбур қилади;
- фирма мақсадини амалга ошириш учун зарур бўлган ресурсларни аниқ мувофиқлаштиришга имкон беради;
- фирма фаолиятини назорат қилиш кўрсаткичларини ўрнатишга ёрдам беради;
- фирма раҳбари ва масъул ходимлар мажбуриятларини янада аниқроқ ўрнатишга, уларнинг жавобгарлигини оширишга мажбур қилади;
- фирмани бозор вазиятига ҳар доим тайёрлаб боради.

Бизнес-режа қуйидаги талабларга жавоб бериши керак

- *аниқ ва равон;*
- *қисқа ва лўнда;*
- *мантқан кучли асосланган;*
- *тўғри ва ишончли;*
- *рақам ва фактлар билан ўз тасдиқни
топган бўлиши шарт.*

аниқ ва равон

- *содда ва равон ёзинг;*
- *жумлаларни узундан-узун тузманг ва ҳаддан ташқари кўп муаммоларни тиқиштирманг;*
- *жумлани шундай тузингки, олдинги таклифларингиздан кейинги таклифларингиз мантқан келиб чиқсин ва улар ўртасида узвий боғланиш бўлсин. Бири тоғдан, бири боғдан бўлмасин;*
- *қўшиб айтиладиган сўзларни кўп ишлатиб, сув истеъмолликка йўл қўйманг;*
- *жадвал келтирилиши лозим бўлган жойда уларни қўлланг.*

қисқалик ва лўндалик

- Кўпгина инвесторлар мазмуни бир ёки икки бетда баён этилган лойиханинг мухим хусусиятларини ва афзалликларини билиб олишга имкон берадиган бизнес-режани ўкиб чиқишни ёктирадилар. Албатта, мазмунни қисқа ва лўнда қилиб баён этиш жуда қийин. Лекин шунга ҳаракат қилинг.

Мантиқан кучли асослангавлик даражаси.

- Бизнес-режа фирманинг муайян бозордаги фаолиятнинг аниқ йўналишини ўрганиш мақсадида ўтказиладиган тадқиқотлар ва ташқилий ишнинг натижаси бўлганлиги сабабли мантиқан қуйидагиларга асосланади:
- *Муайян товарни ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш)нинг аниқ лойихасига — янги турдаги буюмлар яратиш ёки янги хил хизматлар кўрсатишга.*
- *фирманинг заиф ва кучли томонларини аниқлаб, ўзига хос хусусиятларини ва ўзига ўхшаш бошқа фирмалардан фарқларини аниқлаб олиш мақсадида хар томонлама ўтказиладиган ишлаб чиқариш хўжалик ва тижорат тахлилига.*

Мантиқан кучли асослангавлик даражаси.

- *Аниқ вазифаларни амалга ошириш учун қўлланиладиган молиявий, техник-иқтисодий ва ташқилий механизмларга. Бизнес-режа фирманинг ривожланиш стратегиясини белгилаб берувчи асосий хужжатлардан бири бўлганлиги сабабли у:*
- *Фирма тарақиётининг умумий концепциясига асосланади.*
- *Стратегиянинг иқтисодий ва молиявий жихатларини бирмунча батафсил баён этади.*
- *Аниқ, тайин чора-тадбирларни техник-иқтисодий жихатдан асослаб беради.*

Шундай қилиб, мантиқан кучли, асосли бизнес-режани тузиш қуйидаги босқичларни ўз ичига олади:

- 1-босқич. Ривожланиш концепциясини ишлаб чиқиш.
- 2-босқич. Ривожланишнинг инвестицион дастури.
- 3-босқич. ўртача муддатли даврга бизнес-режа тузиш.
- 4-босқич. Бизнес-режани амалга оширишга дойр чора-тадбирлар.

Тўғрилиқ ва ишончлилиқ даражаси

- Бизнес-режа фирманинг ички хужжати бўлибгина қолмай, балки ундан инвесторлар ва кредиторларни таклиф қилишда ҳам фойдаланиш мумкин. Инвесторлар таваккал қилиб сармоя беришдан аввал лойихани синчиклаб ишлаб чиқилганига, унинг албатга самарали бўлишига ишонч хосил қилишлари керак.
- Хаммадан хам, бизнес-режа потенциал қарз берувчини, акционер, сармоядорни хамда истеъмолчини, таъминловчиларни ушбу корхона (ишбилармон) билан тижорат алоқаларида фойда олишга ишонтириш лозим. Эсда тутинг: Хеч қачон имкониятларингизни ошириб кўрсатманг.

Рақам ва фактларнинг аниқлиги:

- Рақам ва фактлар инвесторларни ўзига тез жалб қилади. Улар, энг аввало ана шу далилларга таянадилар. Сўз, агар у маълумот билан асосланмаса, инвестор учун таъсирсиз бўлади. Шу боис, режада келтирилган барча ҳисоб-китоблар, рақам ва фактлар аниқ бўлиши лозим.
- қайд қилинган талабларга риоя қилинган шароитдагина Сиз ўз инвесторларингизга, кредиторларингизга эриша олишингиз ва фирмангиз равақига эга бўлишингиз мумкин

Бизнес режа

- Жахон тажрибасида бизнес-режани тузиш босқичлари ва унинг бўлимлари аниқ белгиланмаган. У корхона статуси ва катта-кичиклиги (кичик, ўрта ва катта бизнес)га қараб хар хил шаклда ва таркибий тузилишда бўлиши мумкин. Аммо бизнес-режа мукамал ёки оддийлигидан, катта ёки кичиклигидан қатъи назар ўз мохиятига биноан қуйидаги бўлимларни ўзида акс эттириши лозим:

Бизнес режа бўлимлари

- 1-бўлим. Фирма имконияти (резюме).
- 2-бўлим. Махсулот ва хизмат турлари.
- 3-бўлим. Товар ва хизматлар сотиладиган бозор.
- 4-бўлим. Рақобат.
- 5-бўлим. Маркетинг режаси.
- 6-бўлим. Ишлаб чиқариш режаси.
- 7-бўлим. Ташкилий режа.
- 8-бўлим. Хуқуқий режа.
- 9-бўлим. Риск ва суруртани бахолаш.
- 10-бўлим. Молиявий режа.
- 11-бўлим. Лойиханинг рентабеллиги.

- Бўлимлар таркибида фирма имконияти (резюме) бўлимига алоҳида аҳамият берилиши керак. Чунки, у билан инвесторлар, менежер ва тадбиркорлар доимо биринчи навбатда танишадилар.

Эьтиборингиз учун рахмат